

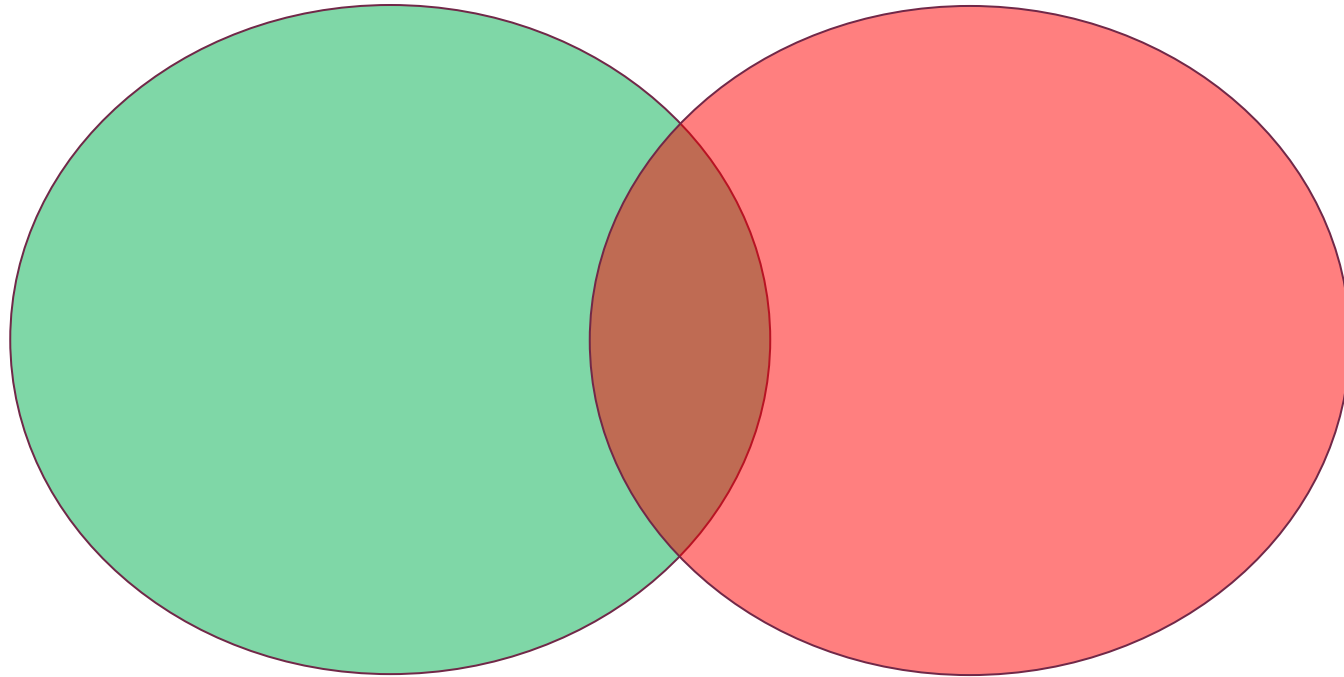

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Hvitvasking og finansiell inkludering

Anne-Marte Hee Teigmo og Jo Gjedrem, Finanstilsynet, Hvitvaskingskonferansen 2023

Finansiell inkludering **Anti-hvitvasking**

Forside > Nyhetsarkiv > Finanstilsynet forventer at det legges til rette for finansiell inkludering av flyktninger

Finanstilsynet forventer at det legges til rette for finansiell inkludering av flyktninger

Nyhet

Publisert: 14. mars 2022

Finanstilsynet er kjent med at det kan være krevende for enkelte flyktninger å få tilgang til bank- og forsikringstjenester på grunn av hvitvaskingsregelverkets bestemmelser om legitimering. Finanstilsynet minner om at finansforetak har kontraheringsplikt etter finansregelverket og et ansvar for å legge til rette for finansiell inkludering, herunder å tilby grunnleggende banktjenester og forsikringsprodukter.

[Bransjenormer](#), [Bank](#), [Trygge forbrukere](#), [Lover, regler og normer](#), [Finansiell inkludering](#)

Publisert 17.12.2022

Bransjenorm finansiell inkludering

Bransjenorm finansiell inkludering har som målgruppe ikke-digitale kunder, samt deres pårørende. Den omhandler hvordan bankene som et minimum skal forholde seg til og behandle ikke-digitale kunder og kunder som går fra å være digitale til å bli analoge.

Kontraheringsplikt

- **Finansavtaleloven**

§ 4-1 *Retten til kontoavtaler og betalingstjenester*

Betalingstjenesteyteren kan ikke uten **saklig grunn** avslå å yte betalingstjenester på vanlige vilkår

- **Forsikringsavtaleloven**

§ 1B-3. *(avslag på forsikring)*

Forsikringsforetaket kan ikke uten **saklig grunn** nekte noen på vanlige vilkår en forsikring som foretaket ellers tilbyr allmennheten

Saklig grunn

- Avvisning av en kunde vil kunne anses som «saklig» bare i **særlige tilfeller**. Bestemmelsen **skal tolkes strengt**. I en tid der elektroniske betalingsløsninger i stor grad har overtatt for kontanter, skal det mye til for at tjenesteyteren skal kunne utestenge en kunde fra sine elektroniske løsninger. (Prop. 92 LS s.375)
- kunden eller betalingstjenesteyteren **ikke oppfyller vilkår fastsatt i** eller i medhold av **hvitvaskingsloven** for at tjenesten skal kunne ytes, og dersom det følger av lov eller regler gitt i medhold av lov at kunden skal avvises. (Finansavtaleloven § 4-1, 3)

“på vanlige vilkår” - “grunnleggende betalingstjenester”

Prop. 92 LS /2019-2020) s. 272

Etter departementets syn gir gjeldende § 14 forbrukere i Norge en rett til betalingskonto med slike funksjoner som følger av betalingskontodirektivet.

Bestemmelsen sikrer dessuten en rett til kontoavtale og betalingstjenester som går lenger enn det som følger av direktivet, siden norsk rett ikke er begrenset til enkelte kundegrupper, kontotyper eller former for betalingstjenester eller funksjoner knyttet til kundeforholdet. Departementet foreslår derfor en bestemmelse som viderefører saklighetskravet i gjeldende § 14 første ledd, jf. § 4-1 første ledd i lovforslaget.

Hvilke tjenester omfatter kravet om saklig avslag

Den nasjonale valgmuligheten etter artikkel 17 nr. 2 innebærer at medlemsstatene kan stille krav til levering av ytterligere ytelser basert på hva «som etter vanlig praksis på nasjonalt plan anses som nødvendige for forbrukerne». Tjenester som kan beskrives som «nødvendige» for en forbruker, og som tilbys i alminnelighet i markedet til forbrukere, må også kunne anses som «betalingstjenester på vanlige vilkår». Departementet antar derfor at markedsutviklingen kan føre til flere tjenester enn de som er angitt i artikkel 17 nr. 1, kan anses som «betalingstjenester på vanlige vilkår». Et eksempel på dette kan være utviklingen av løsninger for mobilbetalinger i det norske markedet.

Finansklagenemndas avgjørelse FinKN 2023-708

Flertallet:

Lovbestemmelsene suppleres av alminnelige, ulovfestede regler om kontraheringsplikt. Også de ulovfestede reglene om kontraheringsplikt har som sin kjerne at avslag på ønske om å inngå avtale krever saklig grunn.

Flertallet er av den oppfatning at det kan stilles krav til foretakets grunnlag for avslag på søknad om BankID. Spørsmålet er om foretaket har saklig grunn får å avslå utstedelse av BankID til klageren.

Mindretallet:

Etter mindretallets syn foreligger det en lovfestet kontraheringsplikt hva gjelder BankID, med henvisning til retten til å få "betalingstjenester på vanlige vilkår". Gode grunner taler også for at det foreligger en ulovfestet kontraheringsplikt, all den tid bruk av BankID har blitt et essensielt verktøy på flere samfunnsområder også utover rene "betalingstjenester".

Felles konklusjon

Det forelå saklig grunn for avslag med henvisning til hvitvaskingsregelverket og regelverket om eID.

Diskrimineringsnemnda sak 21/752

- Spørsmål om banken har diskriminert A på grunn av etnisitet ved å nekte henne BankID på grunn av at passet hennes var fra et land utenfor EØS.
- Nemnda legger til grunn at saken reiser spørsmål om indirekte diskriminering. Ikke krav om at det må foreligge et diskriminerende motiv eller en diskriminerende hensikt for at lovens vilkår skal være oppfylt.
- Forskjellsbehandlingen er ikke i strid med forbudet dersom den har et saklig formål, er nødvendig for å oppnå formålet og forskjellsbehandlingen ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles.
- Nemnda har kommet til at forskjellsbehandlingen verken var saklig eller nødvendig for å oppfylle regelverket for utstedelse av BankID. Formålet med å hindre hvitvasking og annen misbruk av BankID ved å kreve sikker identifisering kan oppnås med andre krav til identifisering enn ved pass fra land innenfor EØS.

Diskrimineringsnemnda sak 2022/753

- Bankens praksis med å avvise kunder som bruker oppholdskort som legitimasjon er i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av etnisitet
- Hvitvaskingsregelverket åpner for at personer med oppholdskort kan få banktjenester etter en konkret og individuell vurdering.
- Det skal foretas individuelle vurderinger selv om det er mer ressurskrevende.

Individuell vurdering

- Foretakene må håndtere kunder, selv om de er mer kostnadskrevenende eller byrdefulle enn det som er vanlig. Man kan ikke avvise en hel gruppe fordi de er vanskelige å håndtere. Det at kundeforholdet er særlig ressurskrevenende, er ikke saklig grunn for å avvise kunden.
- Foretakene påser at det ikke utvikles en diskriminerende praksis basert på flyktningsstatus, alder e.l.
- Saklig grunn basert på individuell vurdering.

Foretakenes kundebehandling

Foretakene må organisere kundebehandlingen ved legitimeringsprosesser på en slik måte at:

- Kundene får nødvendig veiledning av ansatte med nødvendig kompetanse
- Kundene gis klar og tilstrekkelig informasjon
- At det tilbys gode praktiske muligheter til å legitimere seg innenfor rammene av regelverket.

Hvitvaskingsregelverket – utilsiktede konsekvenser

Kort om såkalt «de-risking» eller «risikoeliminering»

refusal to enter into or a decision to terminate business relationships with individual customers or categories of customers associated with higher ML/TF risk, or to refuse to carry out higher ML/TF risk transactions.

the phenomenon of financial institutions terminating or restricting business relationships with clients or categories of clients to avoid, rather than manage, risk in line with the FATF's risk-based approach

De-risking og finansiell inkludering

UBERETTIGET DE-RISKING
BIDRAR TIL FINANSIELL
EKSKLUDERING

UTILSIKTEDE KONSEKVENSER –
UTTALELSER FRA FATF OG EBA,
MEN OGSÅ FINANSTILSYNET.

MÅ FORELIGGE SAKLIG GRUNN
FOR AVVISING OG AVVIKLING

Tilsynserfaringer – ofte de-risking

Hvitvaskingsloven som
begrunnelse

Ekskludering av spesielt
sårbare og utsatte grupper

NPOs

Særlig om forholdet til hvitvaskingsforskrifens § 4-13

§ 4-13. Delvis avvikling og sperring. Avvikling av grunnleggende tjenester.

(1) Rapporteringspliktige kan gjennomføre en delvis avvikling av kundeforholdet, ved å begrense eller sperre konkrete produkter og tjenester relatert til de kundetiltak som ikke lar seg gjennomføre. Når kundemidler sperrer, anses ikke kundeforholdet å være avsluttet og plikten til å gjennomføre løpende oppfølging etter [hvitvaskingsloven § 24](#) gjelder.

(2) Avvikling av grunnleggende tjenester for å ivareta finansiell inkludering skal vurderes særskilt. Vurderingen skal dokumenteres og lagres i henhold til [hvitvaskingsloven § 30](#).

0 Tilføyd ved forskrift [31 mai 2021 nr. 1715](#) (i kraft 1 juli 2021).

Krav til opplæring etter hvitvaskingsloven

De-risking som resultat av manglende opplæring

Kravet om opplæring i hvitvaskingsloven

Krav om operasjonelle rutiner som sikrer etterlevelse

Krav om hensiktsmessig organisering av arbeidet etter annet regelverk, eksempelvis finansforetaksloven.